

„Monitor Chiny-Bałkany” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualnymi stosunkami bilateralnymi państw Półwyspu Bałkańskiego z Chinami ze szczególnym naciskiem na współpracę w ramach formatu 17+1 oraz inicjatywy Pasa i Szlaku.

MGR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY-BAŁKANY

CZERWIEC 2021

UE ZMIENIA ZDANIE WS. CZARNOGÓRSKIEGO DŁUGU WOBEC CHIN

Stanowisko Brukseli z pierwszej połowy 2021 roku w sprawie długu Czarnogóry ulega zmianie. Mimo wcześniejszego krytycznego stanowiska wobec możliwości spłaty kredytu udzielonego przez „państwo trzecie”, Unia Europejska zwróciła się kilku europejskich instytucji finansowych, aby udostępnić czarnogórskiemu rządowi środki, które pomogą uregulować zobowiązania finansowe wobec Pekinu.

I. STOSUNKI BILATERALNE

7 czerwca: BiH przygotowuje się do rozpoczęcia eksportu produktów mlecznych do Chin. Tamtejsze ministerstwo handlu zagranicznego i stosunków gospodarczych ogłosiło, iż ustalenia handlowe dotyczące eksportu produktów mlecznych z BiH do ChRL przeszły już kluczowe procedury.

10 czerwca: rząd Federacji Bośni z kontraktem na zakup szczepionek Sinopharm. Kontrakt na zakup 500 tys. dawek szczepionki chińskiej produkcji został zawarty przez premiera Fadila Novalicia. Proces negocjacyjny oraz szczegóły umowy nie zostały podane wiadomości publicznej. Rząd Federacji Bośni rozważa również zakup rosyjskich szczepionek Sputnik V.

11 czerwca: HBIS Group zwiększa moce przerobowe w hucie Smederevo. Chińska firma zobowiązała się do uruchomienia jednego z dwóch pieców w zakładzie huty Zelezara Smederevo, który został wygaszony 5 lipca ubiegłego roku z powodu pandemii koronawirusa.

17 czerwca: Zijin Mining rozpocznie próbną produkcję złota i miedzi w strefie Čukaru Peki. Budowa obiektów kopalnianych niezbędnych do wydobycia miedzi i złota ma zostać ukończona we wrześniu 2021 roku. Szacuje się, iż kopalnia będzie przetwarzać 3,3 mln ton rudy i produkować 91 tys. ton miedzi oraz 2,7 tony złota w skali roku.

21 czerwca: 100 tys. dawek chińskiej szczepionki dostarczone do Albanii. W sobotę (50 tys.) i niedzielę (50 tys.) na lotnisku w Tiranie odebrano dwa transporty chińskiej szczepionki CoronaVac (znanej również jako Sinovac). Od stycznia 2021 roku, kiedy rozpoczęto oficjalną kampanię publicznych szczepień

w Albanii, rozdysponowano 876 tys. dawek, niemniej tylko 63 tys. osób otrzymało drugą dawkę.

22 czerwca: Serbia i Chiny wzmacniają współpracę między organami ustawodawczymi. Przewodniczący Narodowego Zgromadzenia Republiki Serbii Ivica Dačić przeprowadził wideorozmowę z przewodniczącym Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych Li Zhanshu. W wyniku wypracowanego porozumienia, obie strony zobowiązały się do wzmocnienia wymiany między organami ustawodawczymi. Dodatkowo, obaj politycy wyrazili chęć wspierania swoich podstawowych interesów i „głównych problemów”, prowadzenia współpracy w zakresie zwalczania pandemii COVID-19 a także wytężonej współpracy w zakresie realizacji projektów Pasa i Szlaku.

24 czerwca: ChRL stawia na współpracę lokalną z Rumunią? Ambasador ChRL w Rumunii Jiang Yu odbyła serię rozmów z przedstawicielami okręgów Arad, Ardżesz, Dymbowica, Jassy, Konstanca, Marmaros, Prahova oraz Suczawa, poszukując płaszczyzn do współpracy. W trakcie rozmów, Yu podkreśliła, iż kluczowymi kwestiami w stosunkach dwustronnych będą prowadzenie niezależnej polityki zagranicznej oraz „racjonalne zarządzanie istniejącymi ograniczeniami i różnicami”. Wcześniej, bo 10 czerwca 2021 roku, ambasador Yu spotkała się z Leonardem Orbanem, doradcą prezydenta Iohannisa ds. europejskich i zagranicznych. Podczas spotkania rozmawiano o perspektywach współpracy w ramach mechanizmu 16+1.

24 czerwca: MSZ BiH potępia działania Chin w Xinjiangu; sprzeciw Milorada Dodika. Ministerstwo spraw zagranicznych BiH w trakcie 47. Sesji Rady Praw Człowieka ONZ podpisało wspólne oświadczenie, które wzywa Chiny do „natychmiastowego dostępu niezależnych obserwatorów do regionu Xinjiang w celu zbadania przypadków łamania praw człowieka. Spotkało się to ze zdecydowanym sprzeciwem Milorada Dodika, przewodniczącego prezydencji BiH (zob. kom.).

27 czerwca: szczepionki Sinovac dotarły do Macedonii Północnej. Dwa loty China Southern Airlines z 500 tys. szczepionek Coronavac zostały podjęte na lotnisku w Skopje. Był to pierwszy czarterowy lot China Southern Airlines do Macedonii Północnej. Warto wspomnieć, iż chińskie linie lotnicze utworzyły produkt o nazwie „China Southern Airlines Vaccine Delivery”, dostarczając do końca czerwca około 10 mln dawek chińskich szczepionek na całym świecie.

28 czerwca: Serbia chce bezpośredniego połączenia lotniczego z Szanghajem, Pekinem lub Kantonem. Podczas telefonicznej rozmowy prezydenta Aleksandara Vučića z przewodniczącym Xi Jinpingiem, serbski

polityk poprosił o ewaluację możliwości ustanowienia nowego, bezpośredniego połączenia lotniczego między państwami. Największe perspektywy ma bezpośrednio połączenie Belgradu z Szanghajem, bowiem tam odnotowywano największy ruch pasażerski. Nowe potencjalne połączenie ma zostać obsługiwane przez Air Serbia lub jednego z chińskich przewoźników.

II. STOSUNKI USA-CHINY-UE NA BAŁKANACH

1 czerwca: Aleksandar Vučić: Serbia nie nałoży sankcji na Chiny i Rosję.

Pomimo aktywnego statusu państwa kandydującego do Unii Europejskiej, Serbia nie nałoży unijnych sankcji na Chiny i Rosję. Podczas wywiadu telewizyjnego serbski prezydent podkreślił, iż „Serbia jest krajem neutralnym militarnie i nie zrujnuje swoich świetnych stosunków z Rosją i Chinami” (zob. kom.).

12 czerwca: Rumunia zakończyła proces legislacyjny w sprawie sieci 5G.

Uchwalono ustawę zakazującą Huawei dostęp do rumuńskiego rynku 5G. Powodem niniejszej legislacji jest fakt „niezgodności usług firmy z realiami panującymi w Rumunii”. Tydzień wcześniej, 7 czerwca 2021 roku, rumuński Senat zatwierdził projekt ustawy w sprawie bezpieczeństwa sieci 5G, w którym zasugerował usunięcie Huawei z listy dostawców sprzętu i oprogramowania wykorzystywanego do budowy tejże. Wspomniano również, iż wszystkie firmy w obliczu braku odpowiedniej certyfikacji będą zmuszone do usunięcia wszystkich urządzeń Huawei ze swojej sieci w ciągu najbliższych siedmiu lat, przy czym pierwsze pięć lat ma objąć aktualizacja infrastruktury krytycznej. Dzień wcześniej, [ambasada ChRL w Bukareszcie](#) „stanowczo sprzeciwiła się stosowaniu nietechnicznych standardów i klauzul dyskryminacyjnych bazujących na nadużyciu pojęcia bezpieczeństwa narodowego”.

14 czerwca: „Grecja nie przerwie strategicznej relacji [z Chinami], tylko dlatego, że inne państwa to robią”.

Ambasador Grecji i stały przedstawiciel przy NATO Spiros Lambridis podkreślił, iż jego kraj nie planuje zamrożenia stosunków gospodarczych z Chinami, tylko dlatego, że inne kraje poważnie rozważają kontynuację tychże (zob. kom.).

17 czerwca: zmiana podejścia UE ws. czarnogórskiego zadłużenia wobec

Chin. Według danych przekazanych przez agencję Reuters’a, Bruksela zwróciła się do Niemieckiego Banku Kredytowego Odbudowy (KfW), Francuskiej Agencji Rozwoju (AFD) oraz włoskiego pożyczkodawcy państwowego CDP, aby udostępnić czarnogórskiemu rządowi środki, które uregulują zadłużenie wobec

Pekinu. Minister finansów Milojko Spajic podkreślił, iż dyskusje z organami UE „są w końcowej fazie”.

25 czerwca: rumuński rząd ratyfikował umowę energetyczną z USA; porażka wizerunkowa ChRL w Cernavoda. Umowa, której przedmiotem jest ukończenie dwóch reaktorów jądrowych oraz remontu obecnego opiewająca na 8 mld USD została ratyfikowana przez rząd w Bukareszcie. Przypomnijmy, iż rumuński rząd oraz China General Nuclear (CGN) podpisały dwie umowy w 2013 roku na rozbudowę elektrowni jądrowej w Cernavoda. Przedłużające się negocjacje ostatecznie doprowadziły w 2020 roku do fiaska chińskiego przedsiębiorstwa. Umowa z USA została procedowana w ekspresowym tempie; szacuje się, iż przyłączenie bloku nr 3 nastąpi w 2030 roku a blok nr 4 wystartuje rok później.

KOMENTARZ

MSZ BiH potępia działania Chin w Xinjiangu. Ministerstwo spraw zagranicznych BiH podpisało wspólne oświadczenie, które wzywa Chiny do „natychmiastowego dostępu niezależnych obserwatorów do regionu Xinjiang w celu zbadania przypadków łamania praw człowieka”. Wkrótce potem, Milorad Dodik, przewodniczący prezydencji BiH wydał oświadczenie potępiające ministerstwo spraw zagranicznych za „nielegalne przystąpienie do wspólnego oświadczenia, które oczernia i atakuje Chiny”. Dodik znany ze wsparcia Chin w kwestiach ochrony suwerenności i integralności terytorialnej podkreślił, iż MSZ BiH nie ma prawa podpisywać wspólnego oświadczenia w sprawie praw człowieka w Chinach, a całe zdarzenie miało naruszyć wewnętrzne prawo i krajową konstytucję, narażając BiH na utratę zaufania Chin.

Innym istotnym wydarzeniem była otwarta deklaracja Grecji dotycząca współpracy z Chinami. Ambasador Grecji i stały przedstawiciel przy NATO Spiros Lambridis podkreślił, iż jego kraj nie planuje zamrożenia stosunków gospodarczych z Chinami, tylko dlatego, że inne kraje poważnie rozważają kontynuację tychże. Lambridis podkreślił, iż w tym momencie Grecja „osiąga wyłącznie same korzyści z bardzo zdrowej i uzasadnionej relacji handlowej” z Chinami.

Były grecki minister spraw zagranicznych Catrugalos również nie szczędził słów pochwały w kierunku Chin. W jednym z wywiadów podkreślił, iż Komunistyczna Partia Chin jest wielce zaangażowana w służbę swojemu narodowi, prowadząc Chińczyków do osiągnięcia wielkich celów rozwojowych, jednocześnie aktywnie budując „międzynarodowe platformy współpracy przynoszące korzyści dla ludności świata”. Retoryka niniejszej wypowiedzi jednoznacznie odnosi się do sloganu Xi Jinpinga, tj. koncepcji „społeczności ze wspólną przyszłością dla ludzkości”.

Powyższe kontrastuje z kolejnymi zabiegami dyplomatycznymi Grecji. Ateny uważane za „sojusznika Chin”, poparły ostatnio z indyjskie stanowisko w sprawie „wolnego Indo-Pacyfiku”. Podczas spotkania ministrów spraw zagranicznych Indii i Grecji – Subrahmanyama Jaishankara oraz Nikosa Dendiasa doszło do ustaleń, gdzie podkreślono „zbieżność wizji na temat wolnego, otwartego, integracyjnego i kooperatywnego regionu Indo-Pacyfiku”. Takie stanowisko należy uznać za niekonsekwentne w „dyplomatycznych zabiegach” wspierających międzynarodowe interesy ChRL.

W czerwcu stosunki serbsko-chińskie charakteryzowało głównie kolejne zbliżenie polityczne a także konkretne działania w kwestii dalszego rozwoju chińskich projektów w przemyśle wydobywczym. W tym aspekcie istotnym jest reakcja Unii Europejskiej uznawanej przez władze w Belgradzie za jeden z „podstawowych filarów” serbskiej polityki zagranicznej oraz omówienie wpływu relacji Serbii z Chinami w kontekście serbskiej akcesji do struktur unijnych.

Na początku czerwca 2021 roku, Parlament Europejski zapowiedział, iż dokona dogłębnej analizy sprawie sektora high-tech w który inwestują Chiny. Gwendoline Delbos-Corfield, francuska parlamentarzystka z ramienia Grupy Zielonych/Wolnego Przymierza Europejskiego podkreśliła, iż działania Serbii mają na celu „uzyskanie całkowitej kontroli nad populacją i niedopuszczenie do głosu dysydentów, co miało z powodzeniem zostać przetestowane w Chinach”. W tym aspekcie chodzi konkretnie o system kamer zainstalowany przez chińskiego potentata technologicznego Huawei. Eurodeputowana podkreśliła, iż spotkania z serbskimi odpowiednikami nie przynoszą zamierzonych efektów, gdyż odrzucając wiele spornych kwestii, serbscy parlamentarzyści nie są w stanie przyjąć agendy spotkań zaproponowanych przez urzędników UE. Po raz kolejny zwrócono również uwagę na kwestię wolnych mediów w Serbii. Kanał Euronews Serbia po połączeniu się z kanałem HD-WIN należącym do państwowej spółki Telekom Srbija ma tworzyć „iluzję wolnych mediów”. Rozpoczęcie nadawania sygnału miało miejsce w maju 2021, niemniej eksperci branżowi twierdzą, iż powyższe przedsięwzięcie narusza prawo, bowiem zgodnie z regulacjami Euronews Media, wykluczona jest współpraca z podmiotami państwowymi.

Wiele wskazuje na to, iż projekt bezpiecznego miasta (safe city project) wdrażany przez chińską firmę Huawei – wraz z kwestią nie uznawalności Kosowa – oraz sytuacja rynku medialnego mogą stać się jednymi z najpoważniejszych przeszkód akcesyjnych Serbii do Unii Europejskiej.

Kolejnymi kwestiami spornymi na linii Bruksela-Belgrad, które zostały poruszone na początku miesiąca są sankcje Unii Europejskiej nałożone na Chiny, Rosję i Białoruś. Aleksandar Vučić odrzucił możliwość nałożenia tychże dla Moskwy i Pekinu. Według prezydenta, miało to mieć związek z kontynuacją prowadzenia polityki zogniskowanej wokół neutralności wojskowej. Vučić zapytany o realny wymiar polityki neutralności odpowiedział, iż „jest ona możliwa do utrzymania, gdyż Serbia jest na ścieżce akcesyjnej do UE, niemniej nie chce niszczyć swoich doskonałych relacji z Chinami i Rosją”. W kwestii Białorusi, przypomnijmy, iż rząd w Belgradzie – ku zadowoleniu UE – zaakceptował unijną deklarację z sierpnia 2020 roku w kwestii uznania wyborów na Białorusi za nieuczciwe i niedemokratyczne. Niewielu ekspertów spodziewało się natomiast zdecydowanej reakcji Serbii wobec Białorusi w kontekście uprowadzenia cywilnego samolotu w maju 2021 roku. Należy jednak podkreślić, iż od momentu rozpoczęcia rozmów akcesyjnych z Brukselą, Belgrad przestrzegał wszystkich unijnych restrykcji wobec Mińska. W istocie, 22 czerwca 2021 roku szef unijnej dyplomacji Josep Borrell powiadomił, iż Serbia i pozostałe państwa Półwyspu Bałkańskiego kandydujące do UE dostosują się do sankcji nałożonych przez Wspólnotę na Białoruś. Prezydent Vučić podkreślił, iż prowadzenie polityki zagranicznej o takiej charakterystyce „nie ma na celu balansowania pomiędzy globalnymi mocarstwami a tylko stworzenie najlepszej polityki dla obywateli Serbii”.

W międzyczasie gospodarcze i polityczne relacje serbsko-chińskie nabrały zdecydowanej dynamiki. 22 czerwca 2021 roku przewodniczący Narodowego Zgromadzenia Republiki Serbii Ivica Dačić przeprowadził wideorozmowę z przewodniczącym Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych Li Zhanshu. W wyniku wypracowanego porozumienia, obie strony zobowiązały się do wzmocnienia wymiany między organami ustawodawczymi. Dodatkowo, obaj dyplomaci wyrazili chęć wspierania swoich podstawowych interesów i „głównych problemów”, prowadzenia współpracy w zakresie zwalczania pandemii COVID-19 a także wyętej współpracy w zakresie realizacji projektów Pasa i Szlaku.

W otoczeniu biznesowo-inwestycyjnym w relacjach Chin z Serbią, w czerwcu należy odnotować deklaracje chińskich firm inwestujących w państwie o dalszym rozwoju ich działalności. W Smederevo, HBIS Group zobowiązało się do uruchomienia jednego z dwóch pieców w zakładzie huty Zelezara Smederevo, który został wygaszony 5 lipca ubiegłego roku z powodu pandemii koronawirusa.

Ponadto, Zijin Mining 17 czerwca ogłosiło rozpoczęcie próbnej produkcji w kopalni złota i miedzi Čukaru Peki. Szacuje się, iż górna strefa niniejszej kopalni zawiera łącznie 1,28 mln ton miedzi i 81 ton złota. Kopalnia ma przetwarzać 3,3 mln ton rudy i produkować 91 tys. ton miedzi i 2,5 tony złota rocznie. Budowa obiektów kopalnianych ma zostać zakończona do września 2021 roku. Dzięki działalności Zijin Mining, Serbia stanie się drugim co do wielkości producentem miedzi w Europie.

Reasumując, proces akcesyjny Serbii do Unii Europejskiej a także pozostałych państw Bałkanów Zachodnich z miesiąca na miesiąc wydaje się być coraz trudniejszy do realizacji. Zbliżenie gospodarczo-polityczne Belgradu z Pekinem skutecznie opóźnia biurokrację w Brukseli. Dość powiedzieć, iż w ubiegłym roku rząd w Belgradzie nie otworzył ani jednego nowego rozdziału negocjacyjnego w procesie akcesyjnym. Dodatkowo, rozszerzenie amerykańskiego dekretu wykonawczego dotyczącego korupcji a także odejście od forsowanej przez administrację Trumpa bezwarunkowej „normalizacji gospodarczej” stanowi poważny sygnał, iż perspektywy na zbliżenie – zwłaszcza Serbii – z Zachodem odnotowują widoczny spadek i USA zmuszone są do realizacji coraz bardziej radykalnych scenariuszy. Prawdą jest również to, iż w kwestii Bałkanów Zachodnich, zarówno UE jak i USA stosują „dwupoziomowy system” ewaluacji standardów demokratycznych w regionie. Dla Serbii jest on dużo bardziej liberalny niż choćby dla jej najbliższych sąsiadów. Jednak Chińska Republika Ludowa to nie jedyne „zmartwienie” Brukseli i Waszyngtonu. Do gry na serbskim rynku coraz aktywniej włącza się Rosja. Pomijając fakt całkowitej zależności energetycznej Serbii od Rosji, to Moskwa wychodzi z propozycją zwiększenia dynamiki współpracy w sferze wojskowej i wojskowo-technicznej. Na tym gruncie stosunki chińsko-serbskie również należy uznać za poprawne. Gra „na zwłokę” w kwestii Kosowa, a także – patrząc z perspektywy serbskich interesów – symboliczne uznanie sankcji dla Białorusi należy odczytywać jako gest dobrej woli, który zasadniczo nie zmienia kursu serbskiej polityki zagranicznej.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

